

Edukacja przyrodnicza dla zrównoważonego rozwoju w opinii studentów AWF Warszawa i Politechniki Warszawskiej

Katarzyna Dzioban

Abstrakt. Od dawna podejmowane są zagadnienia związane z problemami środowiska naturalnego i skutkami jego degradacji, jak również z metodami przeciwdziałania im. Równie często pojawiają się działania w kierunku edukowania społeczeństwa na temat środowiska przyrodniczego i jego ochrony. Równocześnie w programach nauczania na wyższych uczelniach często obserwuje się oddzielne traktowanie aspektów ekonomicznych, społecznych oraz środowiskowych związanych z zrównoważonym rozwojem. Celem opracowania jest prezentacja oraz porównanie stanu wiedzy studentów Akademii Wychowania Fizycznego i Politechniki Warszawskiej na temat edukacji dla zrównoważonego rozwoju.

Słowa kluczowe: edukacja przyrodnicza, rozwój zrównoważony, studenci, opinie

Abstract. Environmental education for sustainable development in opinions of students of Academy of Physical Education in Warsaw and Warsaw University of Technology. For a long time, issues related to the problems of the natural environment, the effects of its degradation and methods of counteracting them have been taken up. Actions to educate the society about the natural environment and its protection equally often appear. At universities in teaching programs we often observe the separation of economic, social and environmental aspects related to sustainable development. The aim of the article is to present and compare the state of knowledge of students of the Academy of Physical Education and Warsaw University of Technology about education for sustainable development.

Key words: environmental education, sustainable development, students, opinions

Wstęp

Zrównoważony rozwój to pojęcie sformułowane w raporcie Brundtland (1991). Definicja tam zawarta jest najpopularniejszą i najczęściej przytaczaną jako „zaspokojenie potrzeb dnia dzisiejszego w sposób, który nie ogranicza przyszłym pokoleniom możliwości zaspokojenia ich potrzeb”. Jest to rozwój, który podnosi poziom życia ludności żyjącej w ograniczonej pojemności wspierających go ekosystemów. Celami istotnymi jest dobrobyt, bezpieczeństwo i sprawiedliwość wewnątrz i międzygeneracyjna (Lorek 2011).

Zagadnieniu zrównoważonego rozwoju poświęca się wiele dyskusji i spotkań na temat możliwej jego ewolucji w przyszłości. Pojawia się wiele wyobrażeń dotyczących kierunku rozwoju tej relacji: człowiek – gospodarka - środowisko. W świetle różnych wizji konieczne wydaje się zadbanie o poziom świadomości ekologicznej ludzi ze wszystkich grup wiekowych, dotyczącej zagrożeń, ochrony i eksploatacji zasobów naturalnych. Co może stać się głównie poprzez rozpowszechnianie na szeroką skalę edukacji ekologicznej i przyrodniczej w ramach systemów edukacji i kształcenia od poziomu przedszkolnego zaczynając a na wyższym kończąc oraz na płaszczyźnie edukacji nieformalnej.

Edukacja dla zrównoważonego rozwoju rozwija się jako szerokie i kompleksowe pojęcie, na które składają się powiązane ze sobą treści dotyczące zarówno środowiska (np. zmniejszenie zanieczyszczenia środowiska), gospodarki (np. zmiana nierozsądnych postaw konsumentów) jak i społeczeństwa (m.in. walka z ubóstwem i niedożywieniem). Przejawić się powinna ciągłym zdobywaniem wiedzy z różnych dziedzin życia i obejmować całokształt wiedzy o środowisku naturalnym oraz rozwoju społeczno-gospodarczym kraju i świata (Mazur - Wierzbicka 2006). Zalecenia do wdrażania edukacji dla zrównoważonego rozwoju, uznanej jako warunek konieczny do jego urzeczywistnienia zostały przyjęte w wielu dokumentach i deklaracjach podejmowanych na najwyższych szczeblach.

Wśród kluczowych problemów zrównoważonego rozwoju znajdują się bardzo zróżnicowane zagadnienia, które wymagają podejścia holistycznego w nauczaniu. Tymczasem okazuje się, że programy nauczania w opinii studentów niekoniecznie odnoszą się do istotnych aspektów zrównoważonego rozwoju nawet biorąc pod uwagę specyficzny charakter niektórych kierunków studiów. Pomimo wielu realnych postępów w edukacji dla zrównoważonego rozwoju, widać braki w kompleksowej wizji takiego kształcenia na poziomie wyższym.

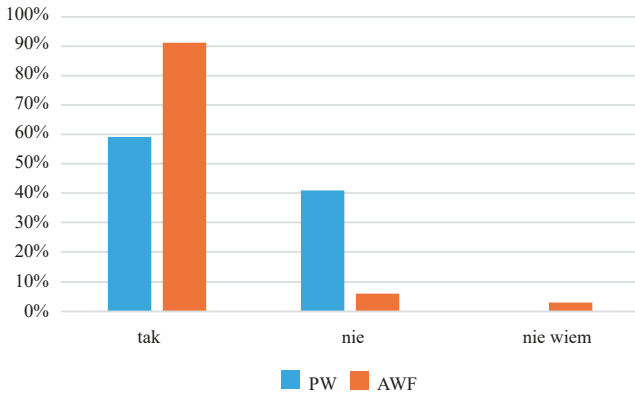
W niniejszym opracowaniu podjęto próbę określenia stanu podstawowej wiedzy studentów Akademii Wychowania Fizycznego i Politechniki Warszawskiej na temat pojęcia edukacji dla zrównoważonego rozwoju.

Material i metody

Badanie ankietowe zostało przeprowadzone w październiku i w listopadzie 2017 r wśród studentów stacjonarnych dwóch uczelni warszawskich: AWF w Warszawie i Politechniki Warszawskiej. Ankieta składała się z 7 pytań oraz z metryczki. Większość pytań miała charakter zamknięty. Łącznie zebrano 140 ankiet. W badaniu wzięło udział 75 studentów PW, wśród których znalazły się osoby z różnych wydziałów i 65 studentów AWF, głównie z wydziału turystyki i rekreacji. Mężczyźni stanowili 57% liczby wszystkich respondentów.

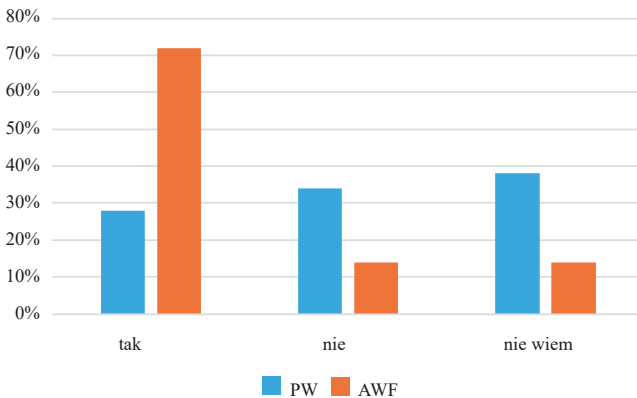
Wyniki badania

Pozytywną wiadomością wynikającą z analizy ankiet jest to, że większość studentów spotkała się w trakcie studiów z tematyką dotyczącą „ochrony przyrody” w treściach nauczania (ryc. 1). Dotyczyło to 91% studentów AWF i 59% studentów PW.

Ryc. 1. Obecność tematyki dotyczącej ochrony przyrody w treściach nauczania w opinii studentów AWF i PW
Fig. 1. The presence of topics concerning the protection of nature in the course content in opinion of students of AWF and PW

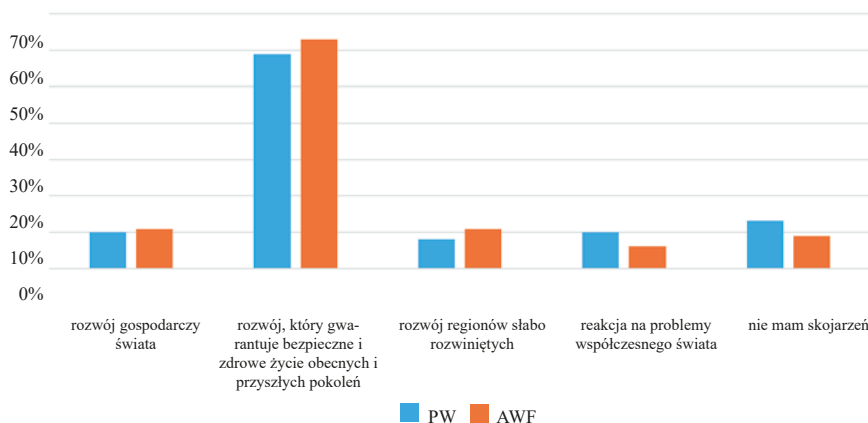
Większość respondentów przyznała się również, że termin „zrównoważony rozwój” pojawił się w dotychczasowym ich toku studiów. Dotyczyło to szczególnie studentów AWF. 72% spośród nich kojarzy ten termin i tylko 28% studentów uczelni technicznej spotkało się z tą definicją (ryc. 2). Zdecydowane więcej studentów z PW (34%) nie spotkało się do tej pory z takim nazewnictwem.

Ryc. 2. Obecność pojęcia „zrównoważony rozwój” w treściach nauczania w opinii studentów AWF i PW
Fig. 2. The presence of the term „sustainable development” in the course content in opinion of students of AWF and PW

Dla efektywnego wdrażania idei zrównoważonego rozwoju szczególnie ważne jest właściwe rozumienie tego pojęcia. Według przeprowadzonego badania ponad połowa ankietowanych uznała, że zrównoważony rozwój to taki, który gwarantuje bezpieczne i zdrowe życie

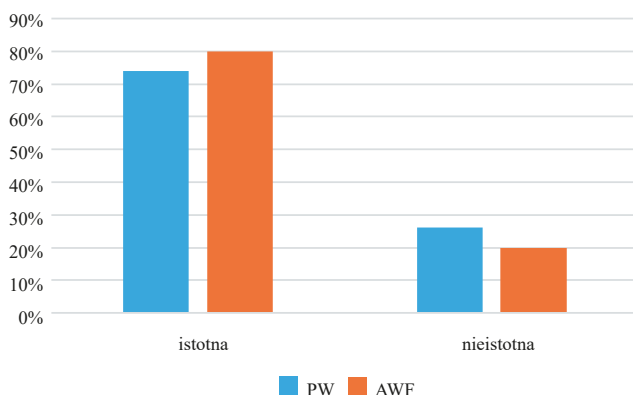
obecnych i przyszłych pokoleń (ryc. 3). Równocześnie kilkunastu studentów nie miało żadnych skojarzeń (nieco więcej studentów z PW w porównaniu z AWF) z tym terminem.

Ryc. 3. Rozumienie pojęcia „zrównoważony rozwój” w opinii studentów AWF i PW

Fig. 3. Understanding the concept of „sustainable development” in opinion of students of AWF and PW

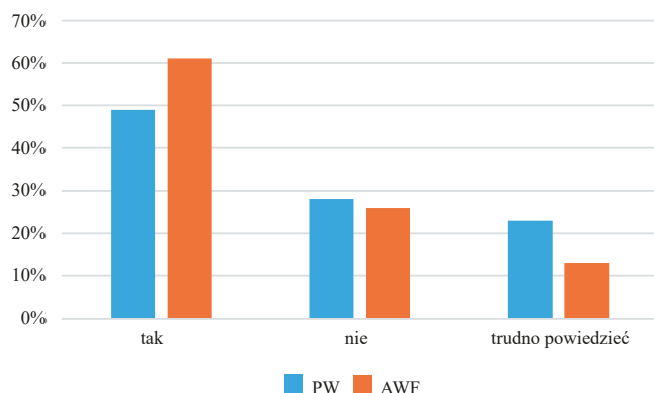
Podkreślić należy także, że większość ankietowanych osób uważa edukację przyrodniczą dla zrównoważonego rozwoju w procesie kształcenia na studiach jako istotną. W tym przypadku respondenci z AWF (80%) również częściej wskazywali na jej istotność.

Ryc. 4. Ocena znaczenia „edukacji przyrodniczej dla zrównoważonego rozwoju” w opinii studentów AWF i PW

Fig. 4. Assessing the significance of „environmental education for sustainable development” in opinion of students AWF and PW

Ponad połowa studentów AWF i niewiele mniej z PW przyznało się, że podejmuje się działań na rzecz środowiska naturalnego. Zdecydowanie większy odsetek studentów uczelni technicznej miał jednak problem z odpowiedzią co właściwie robi dla środowiska. W obu grupach studentów najczęściej jednak działania na rzecz zrównoważonego rozwoju ograniczały się do podstawowych zachowań jak segregowanie odpadów, oszczędność energii i wody. Tylko pojedyncze osoby zwracały uwagę na działalność w organizacjach na rzecz środowiska naturalnego i udział w akcjach np. sprzątanie świata itp. Kilkanaście osób przyznało się do zbierania baterii, nakrętek i świadomego wyboru komunikacji zbiorowej.

Ryc. 5. Działania na rzecz środowiska, które podejmują studenci AWF i PW
Fig. 5. Taking activities for environment among students of AWF and PW

Studenci AWF ocenili, że wiedzę na temat środowiska, ekologii odpowiedzialnych (pro-ekologicznych) działań w 49% czerpią ze studiów. Przy czym na średnią składały się oceny od 5% do 100%. Natomiast studenci PW ocenili średnio, że tylko 24% wiedzy związanej ze środowiskiem czerpią ze studiów. Na średnią składały się oceny od 0% (14 osób) do 100% (1 osoba).

Uczestnicy badania poproszeni zostali również o opinię na temat formy edukacji przyrodniczej, która najlepiej by im odpowiadała. Najczęściej studentom odpowiada edukacja poprzez bezpośredni kontakt z przyrodą (32%) oraz spotkania z przedstawicielami nauk przyrodniczych z ośrodków naukowych (19%). Tylko 7% respondentów wyraziło pozytywną opinię dla dodatkowego przedmiotu na studiach, który byłby związany z edukacją dla zrównoważonego rozwoju.

Podsumowanie

Edukacja dla zrównoważonego rozwoju jest ciągłym procesem i wymagającym podejścia całościowego. Niestety, nauczanie na rzecz zrównoważonego rozwoju na studiach wyższych w ocenie studentów jest traktowane marginalnie i nie wszystkie osoby studiujące miały z taką edukacją do czynienia. Większość respondentów spotkała się na studiach z terminem ochrona przyrody, ale równocześnie spory odsetek nie kojarzy pojęcia zrównoważony rozwój, szczególnie studenci PW. Pozytywny jest natomiast fakt, że rozumienie pojęcia rozwój zrównoważony

ważony przez większość jest prawidłowa. Dlatego też konieczne wydaje się włączenie tego zagadnienia do programów nauczania różnych przedmiotów, zarówno podstawowych, jak i specjalistycznych.

Literatura

- Europejska Komisja Gospodarcza ONZ – 2008, Strategia Edukacji dla Zrównoważonego Rozwoju, Ministerstwo Środowiska, Warszawa.
- Lorek Agnieszka. Edukacja dla zrównoważonego rozwoju ma przykładzie Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach 2011.
- Mazur-Wierzbicka E. Edukacja dla zrównoważonego rozwoju. W: Wybrane problemy gospodarki opartej na wiedzy. Red. Włodarczyk - Śpiewak K. wyd. Group Daniel Krzanowski. Szczecin 2006.
- World Commission on Environment and Development: Our Common Future. Oxford University Press, Oxford 1987 oraz IUCN – UNEP – Raport Światowej Komisji ds. Środowiska i Rozwoju ONZ. Red. Gro Harlem Brundtland. Warszawa 1991.

Katarzyna Dzioban
Akademia Wychowania Fizycznego
Józefa Piłsudskiego w Warszawie
katarzyna.dzioban@awf.edu.pl